บทคัดย่อ

นโยบายการส่งเสริมการปลูกปาล์มได้ขยายผลอย่างรวดเร็วอัน การดำเนินโครงการดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบอย่างแน่นอนไม่มากก็น้อย ดังนั้นเพื่อเป็นที่รองรับการตัดสินใจของชุมชนในเรื่องดังกล่าวโดยเฉพาะในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงได้มีการศึกษาการปลูกปาล์มน้ำมันในพื้นที่นาร้าง วัตถุประสงค์การศึกษาครั้งนี้เพื่อเพื่อศึกษาทัศนคติของชาวบ้านต่อการปลูกปาล์มน้ำมันในพื้นที่นาร้าง เพื่อศึกษาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการปลูกปาล์มในนาร้าง เพื่อศึกษาความเหมาะสมของการปลูกปาล์มกับท้องถิ่นทางนิเวศ และเพื่อให้ทราบถึงแนวทางอันเหมาะสมในการกำหนดพื้นที่และการปลูกการจัดการปาล์ม วิธีการศึกษาได้ใช้แบบสอบถามและการจัดเวทีชาวบ้านในการรับรู้ปัญหา ทัศนคติและผลกระทบที่เกิดขึ้น ส่วน ส่วนการศึกษาด้านความเหมาะสมได้ทำการศึกษาสภาพการใช้ที่ดิน และการประเมินพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการปลูกปาล์มน้ำมัน รวมถึงการศึกษาจากภาคสนามในพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมัน ผลการศึกษาพบว่า ในพื้นที่ศึกษาการใช้ที่ดิน ใน พ.ศ. 2551 มีการเปลี่ยนแปลงไปจากปี พ.ศ. 2529 โดยพื้นที่ป่าพรุจำนวนมากได้ถูกเปลี่ยนไปเป็นพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมัน โดยมีพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันกว่า 30,000 ไร่ในพื้นที่นิคมฯ ในขณะที่ป่าพรุลดลงเหลือหนึ่งหมื่นกว่าไร่จากที่มี 44,607.61 ไร่ในปี พ.ศ. 2529 เหลือ 13,511.98 ไร่ ในปี พ.ศ. 2551 นอกจากนี้ พื้นที่นาข้าวถูกทิ้งร้างมากขึ้น และหลายพื้นที่นาข้าวกำลังถูกเปลี่ยนเป็นปาล์มน้ำมัน ในขณะที่พื้นที่นอกนิคมฯที่อยู่ใกล้เคียงก็มีปัญหาที่คล้ายกัน แต่ส่วนใหญ่นาข้าวจะเปลี่ยนเป็นสวนยางพาราและนาร้าง พื้นที่พรุก็ลดลงเช่นกัน โดยมีพื้นที่พรุทั้งในนิคมฯและนอกนิคมฯ รวมกัน 51,844.36 ไร่ในปี พ.ศ. 2529 ลดลงเหลือ 18,192.88 ไร่ ในปี พ.ศ. 2551 ปัญหาหลักที่เกิดจากการใช้ที่ดินมีสามประการคือปัญหาคุณสมบัติดินในการทำการเกษตร ปัญหาการขาดแคลนน้ำ ปัญหาน้ำท่วมในฤดูฝน ส่วนปัญหาที่พบประจำคือ ปัญหาไฟไหม้พื้นที่พรุ

การศึกษาพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการปลูกปาล์มน้ำมันพบว่า พื้นที่พรุที่มีการปลูกปาล์มน้ำมันส่วนใหญ่ปลูกในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม หรือเหมาะสมน้อย เนื่องมาจากสภาพที่ดินเป็นกรด เป็นที่ลุ่ม ชั้นดินล่างเป็นดินทรายที่มีสภาพเป็นกรดรุนแรง แต่ปาล์มยังคงสามารถให้ผลผลิตและเจริญเติบโตได้ดีเนื่องจากมีการจัดการที่ดี แต่ก็ทำให้เสียค่าใช้จ่ายสูง ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่าพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับปลูกปาล์ม มีแต่ถูกใช้ประโยชน์อย่างอื่นแล้ว โดยเฉพาะปลูกยางพารา ส่วนพื้นที่นาข้าว นาร้าง พื้นที่พรุ ซึ่งดินไม่เหมาะหรือเหมาะสมน้อยต่อการปลูกปาล์ม ถูกนำมาปลูกปาล์มแต่ต้องลงทุนและเสียค่าใช้จ่ายมากมาย ดังนั้นการส่งเสริมให้ขยายพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันจำเป็นต้องพิจารณาให้รอบคอบ เพราะพื้นที่ที่จะนำมาปลูกปาล์มจะยังคงเหลือพื้นที่ที่เป็นป่า พรุ ทุ่งหญ้าธรรมชาติหรือพื้นที่สาธารณะ ที่จะมีการบุกรุกและแย่งชิงกันในอนาคต

ทัศนคติของชาวบ้านที่มีต่อการส่งเสริมการปลูกปาล์มในพื้นที่นาร้างส่วนใหญ่ ผู้ให้สัมภาษณ์มีความคิดที่จะขยายพื้นที่ปลูกปาล์มอีก และคิดว่าโครงการดังกล่าวเป็นโครงการที่ดี เมื่อถามถึงความคิดเห็นที่มีต่อการปลูกปาล์มของเพื่อนบ้านที่ส่งผลกระทบต่อผู้ให้สัมภาษณ์พบว่าส่วนใหญ่ไม่ได้รับผลกระทบจากเพื่อนบ้านมีเพียงบางส่วนที่ได้รับผลกระทบ และหากมีโครงการส่งเสริมการปลูกปาล์ม

ผู้ให้สัมภาษณ์ต้องการเข้าร่วมคิดเป็นร้อยละ 81 ประชากรตัวอย่างเห็นว่าควรส่งเสริมให้มีการปลูกปาล์มน้ำมันในพื้นที่พรุและนาร้าง **เพราะปาล์มน้ำมันช่วยทำให้ชาวบ้านมีรายได้ และการปลูกปาล์มน้ำมันไม่กระทบต่อความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ** และควรปลูกพืชอื่นๆผสมผสานไปด้วย เพื่อลดความเสี่ยงต่อรายได้ของครอบครัว ประชากรตัวอย่างส่วนมากมองไม่เห็นว่าการปลูกปาล์มน้ำมันจะกระทบต่อความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติได้อย่างไร ในส่วนของเจ้าหน้าที่รัฐจะมุ่งมองถึงวิธีการแก้ไขปัญหาทำอย่างไรจึงจะปลูกพืชในพื้นที่พรุได้ และทำอย่างไรจึงจะผลักดันโครงการส่งเสริมการปลูกปาล์มในพื้นที่นาร้างและในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่รับผิดชอบ ถึงแม้จะมีการพูดเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอยู่บ้างแต่ผลจากการดำเนินงาน 20 กว่าปีชี้ให้เห็นว่า พื้นที่โครงการพรุบาเจาะหรือพื้นที่นิคมสหกรณ์บาเจาะหลังจากที่ได้จัดตั้งเป็นนิคมตามกฎหมายก็มุ่งหวังเปลี่ยนพื้นที่พรุให้เป็นพื้นที่เพื่อการเกษตรกรรมและใช้ประโยชน์ด้านอื่นๆ

ผลจากการดำเนินนโยบายด้านการส่งเสริมการปลูกปาล์มน้ำมันของรัฐที่มีผลต่อชุมชนในด้านต่างๆ ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พอจะสรุปผลที่เกิดขึ้นได้ดังนี้ ผลในด้านบวก นโยบายนี้เป็นนโยบายที่เกษตรกรหรือชาวบ้านส่วนใหญ่ในพื้นที่นิคมสหกรณ์บาเจาะและพื้นที่ข้างเคียงยอมรับและให้การสนับสนุน และคิดว่าเป็นโอกาสในการสร้างรายได้และอาชีพให้กับคนยากจนและไม่มีที่ทำกิน เกษตรการรายรายมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ส่วนผลด้านลบที่เกิดขึ้นก็มีเช่นกัน คนกลุ่มหนึ่งที่อยู่ในพื้นที่นิคมฯและพื้นที่โดยรอบที่เคยใช้ประโยชน์จากพรุแต่ไม่สามารถใช้ได้ดังเช่นในอดีต ชาวนากลุ่มหนึ่งไม่สามารถปลูกข้าวได้เนื่องจากขาดน้ำ อันเป็นผลจากการสร้างคลองชลประทานระบายน้ำออกจากพื้นที่พรุ โดยเฉพาะในพื้นที่ตำบลลูโบะบายะ และสุดท้ายผลกระทบที่สำคัญคือการสูญเสียไปของพื้นที่ป่าพรุที่สมบูรณ์ของประเทศไทย ซึ่งไม่อาจประเมินค่าได้ ถึงแม้หลายภาคส่วนมองไม่เห็นคุณค่าของป่าพรุ ว่ามากขนาดไหน แต่สำหรับผู้วิจัยที่ได้อธิบายถึงลักษณะพิเศษของธรรมชาติที่สร้างพื้นที่นี้มาเพื่อกักเก็บน้ำโดยธรรมชาติให้กับสิ่งมีชีวิตในพื้นที่ไว้แล้ว ถือว่ามีคุณค่าอย่างยิ่ง ไม่นับรวมถึงคุณค่าในการรักษาสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ทั้งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์และพืชมากมายหลายชนิด และรักษาระบบภูมิอากาศของโลก พื้นที่พรุกว่า 50,000 ไร่ ในปี 2551 อีก 5 ปี ข้างหน้าอาจไม่มีเหลือให้เห็น เพราะในปัจจุบันพื้นที่ที่สมบูรณ์เหลือไม่ถึงหนึ่งหมื่นไร่ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนให้ดีขึ้นมีวิธีการมากมาย จากความรู้ที่คนเรามีอยู่ ทำอย่างไรจึงจะทำให้การพัฒนาดังกล่าวเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนจริงๆ

ข้อเสนอแนะที่ผู้วิจัยค้นพบและคิดว่าจะเป็นประโยชน์สำหรับการส่งเสริมการปลูกปาล์มน้ำมันในนาร้างคือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องประเมินและทราบจำนวนพื้นที่ที่รกร้างจริงๆ ให้มีความถูกต้องสูงกว่านี้ ว่ามีพื้นที่เท่าไร อยู่ที่ไหนและสามารถตรวจสอบได้ แล้วให้ชุมชนในแต่ละพื้นที่ที่มีปัญหาที่ดินรกร้างหรือนาร้าง ปรึกษาหารือร่วมกันเพื่อหารือถึงแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ถึงแม้จะเป็นเรื่องยากในการทำเพราะต้องการการมีส่วนร่วมของคนจำนวนมาก หลายคนอาจไม่สนใจแต่เชื่อว่าจะมีกลุ่มคนที่เข้าร่วมและพร้อมที่จะพัฒนาท้องถิ่น